

Адвокат ЛЕВИТСЬКИЙ МИКОЛА ВАСИЛЬОВИЧ 1859 – 1936

«артільний батько»
член Української Центральної Ради

Микола Левитський на першому плані. Полтава, 1903 рік. Відкриття пам'ятника І.Котляревському

Микола Васильович Левитський народився у 1859 році у селі Хмільна на Канівщині у родині священника. Невдовзі сім'я переїхала у Чигирин, а згодом у село Федвар Олександрійського повіту на Херсонщині. Протягом 1881–1885 рр. навчався на юридичному факультеті Харківського університету. Отримавши диплом, став статистиком Херсонського губерньського земства, згодом – секретарем Олександрійського повітового земства, займався адвокатською діяльністю, друкувався в газеті «Елисаветградский вестник». Вважав, що передумовою благополуччя селян і ремісників може бути лише їхня організована самодіяльність, однією з форм якої є кооперативний рух. У 1894 році на прохання своїх односельців із села Федвар заснував там першу в Російській імперії хліборобську артіль. У 1899 – 1902 рр. працював над розробкою закону про артіль в складі комісії при Міністерстві фінансів. Допомігав засновувати ремісничі артілі у багатьох містах. Левитського називали «артільним батьком», а сам він запропонував 30-го вересня кожного року відзначати День кооперації. Став співзасновником Товариства допомоги артілній справі у Санкт-Петербурзі та його журналу «Артельное дело».

У 1917 році Микола Васильович Левитський став членом Української Центральної Ради, займав посаду директора відділу Державного майна в Міністерстві земельних справ УНР, брав участь у заснуванні Українбанку, Дніпросоюзу, був постійним членом Ревізійної ради Кооперативних центральних рад. Обирався делегатом всеукраїнських кооперативних з'їздів у 1917–1918 роках, розробив символіку української кооперації.

За радянської влади переймався створенням і діяльністю Кооперативного музею, у 1924 році працював ректором Смілянського кооперативного технікуму Помер Микола Левитський у 1936 році у Києві. Похований на Лук'янівському цвинтарі.

Микола Левитський з друзями Вірою Сікочинською та Григорієм Коссаком. Кисловодськ

Адвокат КРИЖАНІВСЬКИЙ ФЕДІР ІВАНОВИЧ 1878 – 1938

заступник голови Української Центральної Ради, професор права

Народився у 1878 році у с. Скибинці Сквирського повіту Київської губернії (нині село Тетіївського р-ну Київської області) в сім'ї сільського священника. Навчався на медичному та юридичному факультетах Юр'ївського (нині Тартуський, Естонія) університету. За участь у студентському русі був заарештований і відбув піврічне тюремне ув'язнення. У 1907 році закінчив юридичний факультет Петербурзького університету. Після закінчення університету повернувся до Києва. Юридичну практику набував, працюючи юрисконсультом у конторі Київського кооперативного банку та інших банківських установах, зокрема Київсоюзбанку (1912 – 1919).

У 1910 – 1914 роках працював у Києві помічником присяжного повіреного, а в 1915 – 1917 роках присяжним повіреним. Належав до Київської громади, Товариства українських поступовців, Українського клубу в Києві. Один із засновників Української Центральної Ради, до якої був делегований кооперативними організаціями України. 20 (7) квітня 1917 року обраний заступником голови, членом Комітету УЦР. Брав активну участь у роботі кількох комісій УЦР та у її засіданнях з березня по жовтень 1917 року. Зокрема, 10, 12, 13 березня та 15 травня 1917 року головував на засіданнях Центральної Ради.

Разом з однодумцями створив Українську трудову партію. Установчий з'їзд УТП відбувся 18 жовтня 1917 року в Києві. Був лідером партійної фракції в УЦР та Малій раді. Після створення 8 серпня 1918 року Центрального українського кооперативного комітету – «Коопцентру» його діяльність зосередилась у відділах і допоміжних постійних комісіях. До складу комісії входили члени ради, головою комісії призначали виключно членів ради. Правничою Комісією керував адвокат Ф. Крижанівський, голова Ради Українбанку. Українбанк, зокрема опікувався Народним університетом у Києві, надавав значні суми на стипендії студентам київських вищих шкіл і Кам'янець-Подільському університету. Завдяки допомозі Дніпросоюзу, Українбанку спільно з Київським Союзбанком стало можливим створення Товариства «Українфільм», «Молодого театру», «Вільного театру». Найбільшу увагу Комісія приділяла підготовці проекту змін до закону про кооперацію та розгляді нових кооперативних статутів. Крім постійних Комісій в «Коопцентрі» діяли спеціальні Комісії. Одним із таких спеціальних органів була Комісія Земельного банку під головуванням Ф. Крижанівського, яка розробляла проект заснування цього банку. При Українбанку у грудні 1918 року утворили Фінансовий комітет головою якого також став Ф. Крижанівський.

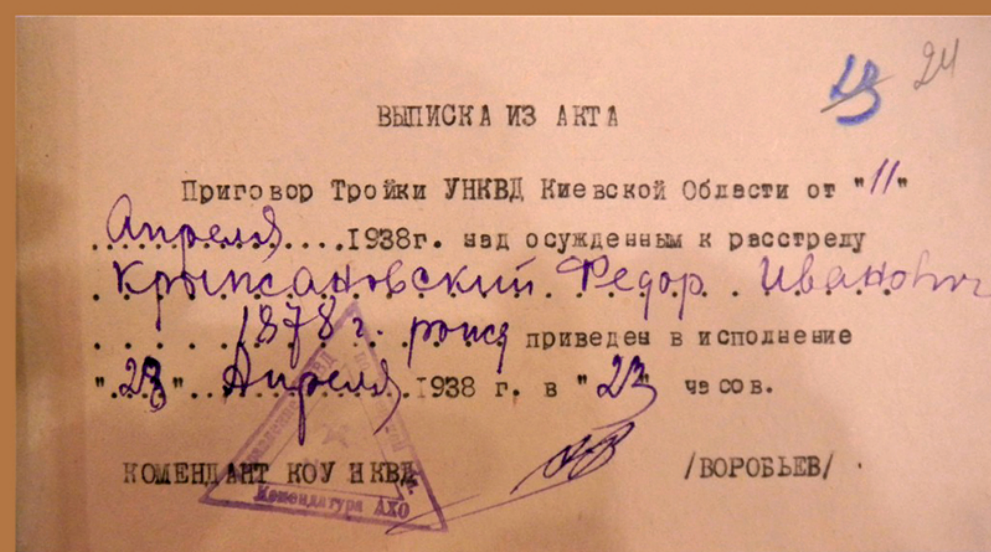
Для підготовки кооперативних інструкторів вищої кваліфікації відділом міністерства земельних справ восени 1917 року були створені Вищі інструкторські кооперативні курси. Навесні 1918 року ці курси випустили близько сотні досвідчених інструкторів з різних галузей кооперації. Тоді ж Центральный Український кооперативний комітет організував другий 4-х місячний курс. У програмі перших двох місяців курсу начитувались загальні лекції, зокрема кооперативне право читав Ф. Крижанівський. На базі тих кооперативних інструкторських курсів при ЦУКК створили Кооперативний інститут імені М. Туган-Барановського, який почав свою діяльність 1 січня 1920 року.

У 1921 році Ф. Крижанівський став професором Кооперативного інституту. Кооперативний інститут при більшовицькій владі на деякий час приєднали як окремий факультет до Інституту народного господарства в Києві, потім у часи НЕПу його знову відновили як окрему вищу школу – Кооперативний інститут, але вже назву змінили – ім. В. Чубаря.

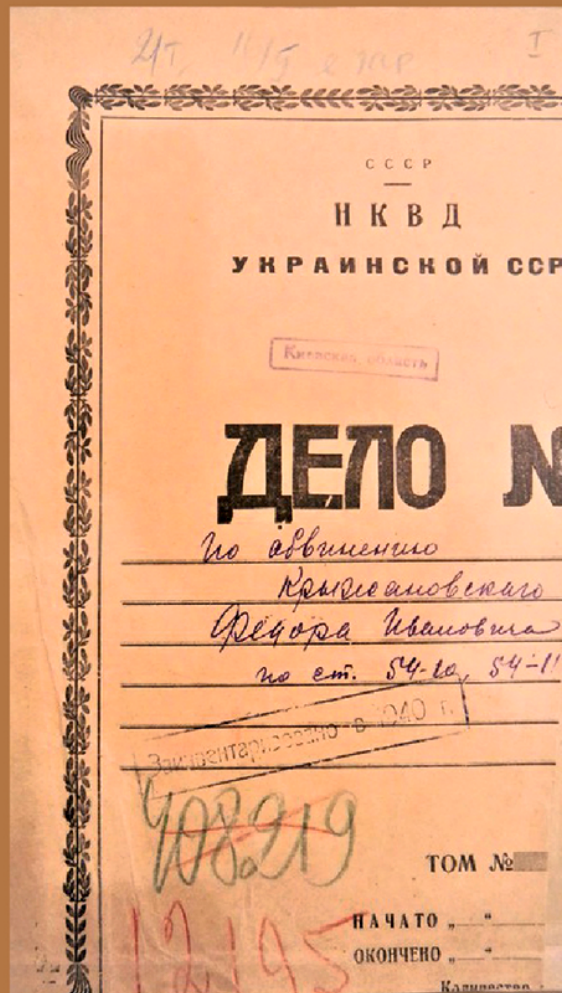
Багаторічна активна громадсько-політична діяльність Ф. Крижанівського під час Української революції 1917 – 1921 років стала причиною його арешту 27 квітня 1931 року співробітниками Київського оперативного сектору ДПУ УСРР. Ф. Крижанівського звинуватили в участі у контрреволюційній організації, яка ставила собі за мету повалення існуючої влади шляхом збройного повстання. Ніяких речових доказів у справі проти нього не було. Відтак, Ф.Крижанівський був звільнений з-під варті, проте йому заборонили

проживання у 12 пунктах терміном на 3 роки. Після закінчення терміну заборони на проживання Ф. Крижанівський повернувся до Києва і став працювати на посаді технічного директора Сільгоспбанку, а згодом повернувся до викладацької діяльності у Кооперативному інституті.

Ф. Крижанівського повторно заарештували 9 лютого 1938 року. Звинуватили у членстві в націоналістичній організації та контрреволюційній діяльності. Постановою Трійки від 11 квітня 1938 року його засудили до – розстрілу з конфіскації. Федора Івановича розстріляли 28 у Києві. Ймовірно у Биківні.

Виписка з акту про виконання вироку Ф.І. Крижанівському

Кримінальна справа Федора Івановича Крижанівського

Адвокат КОРМОШ ТЕОФІЛ ІВАНОВИЧ 1863 – 1927

депутат Галицького сейму, творець кредитної кооперації у Галичині

Теофіл Кормош народився у 1863 році на Львівщині. Правничу освіту отримав у Львівському університеті, де здобув ступінь доктора права. У 1892 р. відкрив адвокатську канцелярію у Перемишлі.

Т.Кормош – співзасновник численних українських економічних організацій: першої української кредитної спілки «Віра», банку «Дністер», товариства «Народна торгівля», «Краєвого союзу кредитового», «Краєвого союзу ревізійного» та багатьох інших. Заснована адвокатом «Спілка для господарства та торгівлі» після об'єднання з торговельним відділом «Сільського господаря» у «Краєвий союз господарських спілок» надала неоціненну допомогу голодуючому населенню Галичини під час Першої світової війни та сприяла відбудові знищеного воєнними діями краю.

У добу Західно-Української Народної Республіки Т.Кормош був депутатом Української Національної Ради – парламенту ЗУНР (1918), головою Перемиської національної ради.

Після поразки визвольної боротьби, за активну участь у розбудові української державності Теофіл Кормош був інтернований польською владою до концентабору у Домбі. У 1921 р. повернувся до Перемишля та продовжив активну адвокатську та громадську працю. Увійшов до Союзу українських адвокатів.

Справою життя Теофіла Кормоша було зведення громадських будівель. Він став ініціатором і фундатором побудови «Народного дому» в Перемишлі. Завдяки коштам кредитної спілки «Віра» у місті було споруджено «Бурсу Святого о. Николая», Гімназійний інститут, Дівочий інститут. Теофіл Кормош вклав у їхнє будівництво свою ініціативу, кошти, фізичну працю, і, зрештою, пожертвував власне життя. У 1927 році під час перебудови будинку кредитної спілки «Віра» у притулок для представників інтелігенції, які опинилися без житла, Теофіл Кормош застудився і через три дні хвороби передчасно помер на 63-му році життя.

Адвокат ФЕДАК СТЕПАН ІВАНОВИЧ 1861 – 1937

фінансист, голова (міністр) Харчового уряду (міністерства) ЗУНР, засновник і голова Союзу українських адвокатів

Народився у 1861 році у м. Перемишль (нині Республіка Польща) у родині вчителя народних шкіл. Навчався у Львівській академічній гімназії, юридичну освіту здобув у Львівському університеті. Доктор права. Адвокатську канцелярію відкрив у Львові.

Степан Федак – член-засновник українських фінансових товариств: «Дністер», «Центробанк», «Карпатія», Ревізійного союзу українських кооператив, Земельного банку гіпотечного. Діяч Української національно-демократичної партії, член її Народного комітету.

Під час Першої світової війни С.Федак був арештований російською окупаційною владою та вивезений до Києва. У період Західно-Української Народної Республіки – депутат Української Національної Ради – парламенту ЗУНР. У 1918 році – голова (міністр) Харчового уряду ЗУНР. У 1918 – 1922 роках залишався в окупованому польськими військами Львові й очолював Горожанський комітет, який опікувався українським населенням міста. На початку 1919 р. був призначений міністром фінансів УНР, однак не зміг виїхати зі Львова й міністерській посаді не обійняв. Співзасновник і перший голова Союзу українських адвокатів. Діяч Українського національно-демократичного об'єднання. Помер у Львові у 1937 році, похований на Личаківському цвинтарі.